

СТАНДАРТ-ОСВІТНЯ ПРОГРАМА-АКРЕДИТАЦІЯ

СТОРОЖУК С.С., ГОЛУБОВА Д.О.

Одеська державна академія архітектури та будівництва, м. Одеса, Україна

Стандарти вищої освіти з будь-якою спеціальності формують змістовну базу, за якою в подальшому визначається якість освіти, та, відповідно, здійснюється перевірка якості освіти – акредитація. Закон «Про вищу освіту» визначає два види стандартів – Стандарти вищої освіти та стандарти освітньої діяльності, де перші стосуються змісту освіти, другі – інституційного забезпечення освітнього процесу. Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет: «відповідності стандарту освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання».

Реформа змінила старі галузеві стандарти на нові, розроблені відповідно до компетентнісного підходу. Хоча за своєю структурою галузеві стандарти були схожі до професійних та включали в себе такі елементи, як освітньо-професійна програма, освітньо-кваліфікаційна характеристика, але проблемою була їхня громіздкість та зарегульованість. Вони надто повільно оновлювалися, і це спричиняло неспроможність освіти відповідати потребам ринку праці. Більш того ці стандарти розроблялися академічним середовищем практично без залучення практиків та роботодавців, хоча цю проблему так і не вдалося подолати, оскільки розробники нових стандартів також є переважно представниками закладів вищої освіти.

Головною новацією став перехід від акредитації напрямів підготовки та спеціальностей до акредитації освітніх програм. Програми можуть мати міжгалузевий характер, тобто формувати компетентності («комбінування» знань, вмінь, навичок тощо) різних спеціальностей і галузей знань. Завдяки цьому розробники програм можуть гнучкіше реагувати на запити ринку. Якщо ж акредитація орієнтується лише на стандарти за спеціальностями, хай навіть з урахуванням спеціалізацій, то це може суттєво обмежити появу міжгалузевих програм, як і загалом академічну автономію закладів освіти.

У контексті автономії та «вестернізації» вищої освіти велике значення мають не так стандарти, як цілі програми. Вони визначаються її авторами і містять той унікальний задум, реалізація якого і може зробити програму успішною. Якість програми великою мірою залежить від спроможності чітко поставити цілі і так само послідовно реалізувати їх. Саме це робить програму не еkleктичним набором навчальних предметів, а цілісним освітнім продуктом. Проте

суперечливість нашого законодавства, а також домінуючі практики поки що не дають підстав сподіватися, що такий високий рівень самостійності в реалізації програм вищої освіти буде досягнутий найближчим часом. Доволі реальною виглядає загроза зав'язнути у буквоїдському описуванні компетентностей та шліфуванні описів програм за фактичної неспроможності зробити більше для модернізації їхнього змісту.

Цікавішим питанням є, те хто оцінює освітні програми та рівень вищого закладу – це виїзні експерти, які проводять оцінювання якості на місцях, тобто у ЗВО та члени Галузевих експертних рад. Вимоги до обох категорій експертів-оцінювачів передбачають, крім досвіду роботи у галузі, ще й чітку особисту мотивацію та високий рівень доброчесності. Переважно представниками експертних рад є декани, директори інститутів та їх заступники, завідувачі кафедр, професори та доценти, та їхня участь у процедурі акредитації може створити неабиякий конфлікт інтересів, а їхні висновки навряд можуть бути достатньо обґрунтованими. Саме тому передбачено залучення здобувачів вищої освіти, що дозволене законом, але оцінка змісту програми здобувачем, який ще не є фахівцем в галузі, не може здійснюватися достатньо кваліфіковано. Окрім того, подекуди, здобувачі-експерти мають подолати опір викладачів-експертів. Проте участь студентів в оцінюванні дотримання стандартів студентоцентрованого навчання є цілком європейською практикою. Закон України згадує серед можливих експертів не просто здобувачів, а представників студентського самоврядування, яке охоплює, по суті, лише активну частину студентства. Важливо, щоб студентські активісти змогли системно відстоювати студентоцентричність у тому числі для «рядових» студентів, права яких доволі часто порушуються в освітньому процесі.

Узагальнюючі можна зазначити, що реформа щодо Стандартів вищої освіти перш за все повинна бути спрямована на якісну реалізацію автономії закладів освіти, осучаснення інституційної якості освіти та безопередженого її оцінювання. Залучення практиків та роботодавців безумовно удосконалює освітні програми ЗВО, що відвіщує рівень випускників та майбутніх фахівців різних спеціальностей. Але цей підхід для нашої країни новий та для багатьох не зрозумілий, що іноді призводить до відлякуючого ефекту. Треба не тільки втілювати та пояснювати нововведення безпосередньо щодо Стандартів внутрі спеціальностей, а й активно впроваджувати дуальну систему освіти, що призведе до зближення усіх зацікавлених сторін. Ще одна перевага дуальної освіти – це доказова база успішності та якості підтверджена безпосередньо виробництвом та подальшим працююванню випускників.

Загальний висновок. Необхідно вдосконалення та подальше збалансування всіх складових ланцюжку «стандарт-освітня програма-акредитація».